

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: Oponent

Autor práce: Vítězslav Slíva

Název práce: O metodách studia chtonických rituálů

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Josef Kandert, CSc.

Oponent: Mgr. Jan Šamánek

Navržené hodnocení: Dobře

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Cílem práce (definovaným v první kapitole) je prostudování možností a limitů nabízených jednotlivými vybranými způsoby studia rituálů a poukázat na slabost využití úzkého spektra přístupů a metod. Z mého pohledu je výzkumná otázka formulována dostatečně jasně a umožňuje mi orientaci v práci s ohledem na její očekávané směřování.

Struktura je přehledná a vhodná, ale jeden komentář k ní přece jen mám. V úvodní kapitole by mi připadalo logičtější, aby podkapitola 1.2 nazvaná „Hypotéza“ a obsahující podstatnou část definice výzkumné otázky (příkláněl bych se tedy i k jinému názvu podkapitoly) předcházela kapitole 1.1 věnující se metodologii. Metoda slouží k zodpovězení výzkumné otázky a proto je třeba jasně pochopit výzkumnou otázku (a případné hypotézy), aby bylo možné pochopit a posoudit vhodnost zvolené metody.

Závěry zvoleným cílům odpovídají, ale spatřuji jisté nedostatky v argumentech, jimiž jsou podloženy. Tomuto problému se věnuji v odpovídajícím bodě posudkového formuláře.

2. Opírá se autor o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Autor předkládá vcelku rozsáhlý seznam literatury, z nichž většinu používá jako zdroj pro popis konkrétních rituálů. V práci postrádám alespoň základní diskusi literatury věnující se metodám výzkumu rituálů obecně. Ačkoliv nejsem antropolog, domnívám se, že vzhledem k vývoji teorie vědy musí (či musela) takováto diskuse probíhat. Pokud tomu tak nebylo, tak se autorovi omlouvám. V každém případě si myslím, že by bylo vhodné, aby autor své závěry týkající se pozitiv a negativ jednotlivých rozebíraných přístupů nějakým způsobem zasadil do kontextu vývoje sociologických a antropologických metod. Například u kritiky jednorozměrnosti jednotlivých metodologických přístupů jistě není pro relevantní existující teorie třeba chodit daleko.

Co se týče cizojazyčné literatury, lze v seznamu použité literatury nalézt dva zdroje. V samotném textu je však jejich využití sporadické či doplňkové.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Práce je postavena na rozboru a komparaci obecných přístupů a metod vybraných prací věnujících se (chtonickým) rituálům. První problém vidím v samotném výběru tří porovnávaných přístupů (archeologický, komparativně-religionistický, antropologický). Sám autor v úvodu upozorňuje, že jde jen o výběr možných přístupů k výzkumu rituálů, ovšem schází byť jen stručné shrnutí argumentů, proč se zaměřuje právě na tyto tři. V rámci každé z kapitol věnovaných jednotlivým přístupům jsou pak autorem představeny vybrané práce či případy, které mají daný přístup

reprezentovat a k nimž jsou pak patrně vztahovány závěry. K tomu mám opět tu stejnou výtku – bylo by vhodné vysvětlit, proč byly právě tyto práce zvoleny k reprezentaci jednotlivých přístupů. Jsou v určitém ohledu typické? Nebo je to tím, že byly nějakým způsobem průlomové či základní? Bez dostatečného vysvětlení čtenáři nebo čtenářce nezbyvá, než se jen domnívat, což může vést jednak k nepochopení práce, ale jednak i podezření, že si autor vybírá takové práce, které se hodí jeho závěrům (ačkoliv tomu tak vůbec být nemusí).

V kapitolách věnovaných jednotlivým přístupům autor uvádí konkrétní případy, jak rozebíraná díla pracují s chthonickými rituály. I vzhledem k poznatkům, které uvádím o odstavec výše, hledám analytickou linii spíše intuitivně, než že bych sledoval její předem vyjasněné směřování. V krátké metodologické podkapitole úvodní kapitoly je analýza popsána pouze slovy, že bude kritická a bude se snažit odhalit klady a zápory vyvěrající z jednotlivých přístupů. Toto by však nemusel být problém, kdyby autor obezřetně pracoval s argumenty, respektive s jejich propojením s daty (viz níže).

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Závěry, s nimiž autor na konci každé kapitoly přichází, a které se kriticky vymezují vůči jednotlivým rozebíraným výzkumným přístupům, jsou podloženy logickými argumenty (resp. takovými, které já považuji za logické). To se týká především reflexe limitů rozebíraných přístupů. Problém ovšem vidím v propojení dat, tedy popisu konkrétních studií konkrétních jevů, se závěry. Z mého pohledu obě složky působí jaksi odděleně. Kapitoly jsou konstruovány tak, že autor nejprve krátce představí daný výzkumný přístup, pak předloží široký soubor různých příkladů z praxe onoho přístupu a nakonec přijde s kritikou. U kritiky, jakkoliv je ve shrnutí každé kapitoly jasně a logicky rozepsána, však není zřejmý způsob jejího konkrétního zakotvení v autorem uváděných příkladech. Vidím zde souvislost s tím, že v popisu příkladů z praxe autor klade důraz spíše na výsledky popisovaných bádání, než na metodologické principy, jež za nimi stojí. Některé pasáže mi přijdou až irelevantní vzhledem k cílům definovaným v úvodu práce. Nicméně nepochybuji o tom, že jejich zařazením autor něco sleduje. Aby však bylo možné pochopit, co přesně, bylo by vhodné data pevněji propojit s vyargumentovanou kritikou. Nepovažuji za problematické, že si autor jako cestu k zodpovězení otázek nezvolil analýzu metodologických textů a že preferuje rozbor praktických studií, protože ty mohou leckdy poskytnout relevantnější materiál pro kritiku metodologie. V takovém případě je ale nutné velice obezřetně pracovat s ilustračními ukázkami a popisy a naprosto jasně je spojovat s jednotlivými konkrétními body kritiky. To ale neumožňuje samotná struktura jednotlivých kapitol, kterou jsem načrtl výše. Já osobně bych postupoval tak, že bych krátce uvedl každý z metodologických přístupů a pak rovnou přešel k jeho problematickým, pozitivním a negativním aspektům a ty bych přímo v textu ilustroval relevantními ukázkami (na nichž lze dobře sledovat popisované body kritiky), abych podložil svou logickou argumentaci. Vůbec netvrdím, že toto je ta správná cesta (ostatně, rozvržení práce vyžaduje delší rozmyšlení), ale chci jen naznačit, jak je možné jasněji propojovat data s logickou argumentací. Zde uvádím alespoň jeden příklad absence jasného zakotvení argumentů v datech: „Je zde podobně jako u Eliada vidět snaha o přílišnou generalizaci na úkor vyzdvižení specifík“ (s. 40) toto tvrzení je poměrně závažné, nicméně to, že je explicitně zmíněno až ve shrnující subkapitole o antropologickém přístupu a bez naznačení vazby k datům, neumožňuje čtenáři nebo čtenářce kriticky ho zhodnotit. Pokud by u něj byla ukázka z textu či jeho interpretace, kritické zhodnocení by možné bylo. Je možné, že autor zakotvení v datech vidí, ale u vědeckého textu je důležité, aby je viděli i čtenářky a čtenáři.

5. Jsou v práci autorova tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Rozsáhlá část práce se sestává z interpretací antropologických výzkumů

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Odkazový aparát je sice ve formátu, který u sociologických textů není na ISS FSV příliš obvyklý (obvykle jsou používány standardy Sociologického časopisu), nicméně ho považuji za korektní a přehledný. Několik gramatických chyb, které jsem našel v textu, považuji za pouhé překlepy a

musím konstatovat, že práce je napsána čtivým, poutavým a čtenářsky příjemným způsobem.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Z textu je očividné, že autor má široký přehled o antropologických tématech a téma uchopuje s jistou lehkostí, což se velmi pozitivně odráží i na jeho stylu psaní. Myslím si, že i toto je důležitá součást sociologické a antropologické zručnosti, kterou je nutné ocenit.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

-Na základě jakého klíče jste vybíral tři komparované přístupy?

-Existují teorie, které překonávají kritiku jednotlivých směrů nebo je překlenují? Pokud ano, proč nejsou v textu zmíněny?

-Jaká hlavní ponaučení („lessons learned“) vztahující se k metodám výzkumu chthonických rituálů byste identifikoval na základě výsledků Vaší práce.

Celkové hodnocení práce:

Autor svou prací prokázal schopnost sepsat čtivý antropologicko-sociologický text a schopnost integrovat do své práce poznání nabyté z odborné literatury. Výzkumné otázky jsou jasně definovány a závěry na ně adekvátním způsobem odpovídají. Práce má však podle mě několik zásadních nedostatků. Zaprvé se domnívám, že v ní dochází k jakémusi odtržení analyzovaných dat od závěrů, které je patrně způsobeno neobežřetnou prací s textem. Zadruhé není zřejmé, dle jakého klíče si autor vybral dané tři přístupy ke studiu rituálů, které komparuje a jak volil autory, jejichž díla je reprezentují. Třetím problémem je podle mého absence zasazení závěrů do teoretického kontextu vývoje antropologie a sociologie. Přeci jen, neplodnější léta, v nichž tvořili Campbell, Frazer nebo Eliade (tvořící jádro rozebíraných proudů), jsou už nějakou dobu za námi. S přihlédnutím k těmto třem problémům musím hodnotit práci jako dobrou, ačkoliv mě to popravdě trochu mrzí, protože ze způsobu, jakým je text napsaný, mám pocit že, autorovi systematické antropologické ani sociologické myšlení rozhodně nechybí. Doufám, že toto prokáže při obhajobě.

Datum: 10. června 2012

Podpis:

